

**TÜRKİYE'DE
YÜKSEK DİN
ÖĞRETİMİ ÇALIŞTAYI**
SORUNLAR VE GELECEK

21-22 EYLÜL 2012

K O N Y A

SONUÇ BİLDİRGESİ

Günümüzde hem kültürün hem dini değerlerin bireylere kazandırılmasında örgün ve yaygın din eğitiminin önemli bir yeri vardır. Örgün olarak ilk ve orta öğretimde yürütülen din öğretimi ve yaygın eğitim alanında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın toplumu din konusunda bilgilendirmeye yönelik çalışmaları bilinmektedir. Yükseköğretim alanında ise hem örgün eğitim alanına öğretmen hem de din hizmetleri alanına eleman yetiştiren kurum olan İlahiyat Fakülteleri ve alana yeni dahil olan diğer fakülteler, din öğretimi görevini üstlenmiştir.

Tevhid-i Tedrisat kanunuyla İlahiyat Fakülteleri için belirlenen “*din mütehasısları yetiştirmek*” misyonuna bugün fiilen yeni misyonlar eklenmiştir. Günümüzde İlahiyat Fakülteleri, araştırmacı din bilginleri yetiştirme yanında, hem örgün hem de yaygın eğitim alanında görev yapacak elemanlar yetiştirme görevini de üstlenmiş bulunmaktadır. Örnek olarak yaygın din eğitimi hizmeti veren Diyanet İşleri Başkanlığında görev yapacak din hizmetleri personeli de artık fakülte mezunları arasından seçilmekte hatta yüksek lisans, doktora yapanlar tercih edilmektedir.

Türkiye'de yüksek din öğretimi yapan İlahiyat, İslami İlimler, İlahiyat Bilimleri, Uluslararası İslam ve Din Bilimleri Fakülteleri'nin, program çeşitliliği, akademik yapılanma ve paydaşlara göre öğretim programı gibi önemli sorunları bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nca örgün eğitim programları ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nca yaygın eğitim programları yenilenirken bu alanlara eleman yetiştirme misyonuna sahip olması gereken İlahiyat Fakültelerinin akademik yapısı ve programları bazı ders ve kredi değişiklikleri dışında hâlâ sosyal gelişme ve ihtiyaçlar dikkate alınarak ciddi çalışmalarla yenilenememiştir. Fakültelerde öğrenci yetiştirilirken, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın personeline aradığı yeterlilikler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği öğretmen yeterlilikleri, AB sürecinin yükümlülükleri ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun belirlediği yüksek öğretim yeterlilikleri ilahiyat alanında dikkate alınması gerekmektedir.

Sayıları yetmiş aşan bu fakültelerde eğitim-öğretimin daha çağdaş bir yapılanma ile gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin, paydaşların belirledikleri yeterliliklere göre daha nitelikli olarak yetiştirilebilmeleri için programların/bölümlerin yeniden yapılandırılması, programların amaçları ve içeriklerinin geliştirilmesi, öğretmen yetiştirmede kalitenin artırılması konularının tartışılarak somut öneriler haline getirilmesi önem arz etmektedir.

Bu düşünceyle Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Türkiye İmam Hatipliler Vakfı işbirliğiyle ülkemizdeki Yüksek Din Öğretimi yapan fakültelerden kırk iki tanesinin bölüm temsilcilerinin katılımıyla “Yüksek Din Öğretimi, Sorunlar ve Gelecek Çalıştayı” gerçekleştirilmiştir.

Çalıştayda ana hatlarıyla;

1. Yüksek Din Öğretiminde Programlar / Bölümler,
2. Programların Ders Dağılımları ve İçerikleri,
3. Yeni Gelişmeler Işığında Akademik Yapılanma,
4. Mezunların İstihdam Sorunları ve Paydaşların Yeterlilik Talepleri tartışılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Türkiye'de yüksek din öğretimi yapan İlahiyat, İslami İlimler, İlahiyat Bilimleri, Uluslararası İslam ve Din Bilimleri Fakülteleri'nin, program çeşitliliği, akademik yapı, programlar, öğretim programlarının değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gibi yönlerden önemli sorunları bulunmaktadır.
2. Günümüzde Yüksek Din Öğretimi Kurumlarının problemlerini ve öğretim hedeflerini tartışırken, başlangıçta “*din mütehassısları yetiştirmek*” üzere açılan bu fakültelerin, 1982’de Yüksek İslam Enstitülerinin İlahiyat Fakültelerine dönüşmesiyle birlikte, geçmişte öğretmen yetiştirme görevini de üstlendiği gözden uzak tutulmamalıdır. Öğretmen yetiştirme, İlahiyat Fakültelerinin tarihsel bir görevi olarak günümüze kadar süregelmiştir.
3. Milli Eğitim Bakanlığı’nca örgün eğitim programları ve Diyanet İşleri Başkanlığı’nca yaygın eğitim programları yenilenirken bu alanlara eleman yetiştirme misyonuna sahip olması gereken İlahiyat Fakültelerinin akademik yapısı ve programlarının gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi bir ihtiyaçtır.
4. Bologna süreci çerçevesinde Yüksek Din Öğretimi alan yeterlilikleri belirlenirken, Milli Eğitim Bakanlığı’nın geliştirdiği öğretmen yeterlilikleri ile Diyanet İşleri Başkanlığı din hizmetleri personel yeterliliklerinin göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır. Bu bağlamda Yüksek Din Öğretimi veren kurumların akademik yapısı, istihdam alanlarıyla ilişkisi de dikkate alınarak düzenlenmelidir.
5. Yüksek Din Öğretimindeki yeniden yapılanma ve program geliştirme süreçleri, Türk Yüksek öğretim sisteminin yapısı ve tabi olduğu uluslar arası sözleşmeler dikkate alınarak bilimsel ölçütler çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.
6. Fakültelerin ve programların müfredatları hazırlanırken, ders isimleri ve içerikleri istihdam alanlarının ihtiyaçları ve alan yeterliliklerine göre belirlenmelidir.
7. İslam’ın temel kaynakları olan Kur’an-ı Kerim ve Peygamberimizin sünneti ve bu kaynaklara dayalı geliştirilen İslam geleneğini özümsemiş, yaşadığı çağın ihtiyaçlarını dikkate alarak bilgi üreten, öz değerlerimize bağlı ilahiyatçılar yetiştirmek için temel ilahiyat eğitimine önem verilmelidir.
8. Toplumsal talepler ve din hizmetlerindeki dönüşümün önümüze çıkardığı dini danışmanlık, manevi sosyal hizmetler gibi yeni alanlarda Lisans ve Lisans Üstü programların temel ilahiyat eğitimine ilave olarak Yüksek Din Öğretimi içerisinde yapılandırılmasının bir ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.
9. Bu çerçevede fakültelerin akademik yeterliliklerine göre iki temel model önerilmiştir:
 - a. *Bütünleşik Model*: Hazırlığın lisans eğitimi içine alındığı, birinci sınıfın ağırlıklı Arapça eğitimine ayrıldığı 2. ve 3. sınıflarda İlahiyat alanı giriş ve usul derslerinin bulunduğu 4. ve 5. sınıflarda ise İlkokul, Ortaokul ve Lise DKAB Öğretmenliği, İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenliği, Yaygın Din Eğitimi Hizmetleri ve Manevi Sosyal Hizmetler Programlarının bulunduğu 5 yıllık bir lisans programı olarak düşünülmektedir.

- b. *Fakülte Bünyesinde Çoklu Lisans Programları Modeli*: Bu modelde hazırlık sınıfı lisans programı dışında tutulmakta, dört yıllık farklı istihdam alanlarına yönelik lisans programları ve uzmanlık gerektiren istihdam alanlarına yönelik lisansüstü programlar öngörülmektedir. Bu çerçevede İlahiyat lisans programı ile birlikte Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği ve Din Hizmetleri gibi dört yıllık lisans programları ve bu programların üzerine kurgulanmış 1,5 veya 2 yıllık tezsiz yüksek lisans programı çerçevesinde İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri ve lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği, manevi bakım ve danışmanlık, manevi sosyal hizmetler gibi uzmanlık alanları geliştirilmesi önerilmektedir.
10. Açık öğretim yoluyla verilen İlahiyat Ön Lisans, uzaktan eğitim yoluyla verilen İlahiyat Lisans Tamamlama programlarının müspet bazı yönlerine işaret edilmekle birlikte, yüz yüze eğitimin bir alternatifi olarak algılanmasının önüne geçilecek düzenleme ve tedbirlere ihtiyaç bulunduğu vurgulanmıştır.
11. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi bölümleri aracılığıyla İlahiyat lisans programı öğrencilerinin çift ana dal yapma imkanının yaygınlaştırılması vurgulanmıştır.
12. İlahiyat Fakültelerinin geleneksel bölüm ve anabilim dalları üzerinde yeni geliştirilen modelin (bölüm ve anabilim dallarının birleştirilmesi gibi), bu fakültelerin bilgi üretimi ve akademisyen yetiştirme geleneğinin üzerinde olumsuz sonuçlara sebep olabileceği vurgulanmıştır.
13. Hedef kitlemizde özel eğitim gerektiren bireylerin de varlığı göz önünde bulundurularak tüm programlara bu ihtiyacı karşılayacak becerilerin kazandırılacağı derslerin yerleştirilmesinde yarar olduğu ifade edilmiştir.
14. Yurt dışından gelen öğrencilerin, geldiği ülkelerle ilgili deneyimi bulunan öğretim elemanlarının yoğun olarak bulunduğu İlahiyat Fakültelerine yerleştirilmesinin yararlı olacağı belirtilmiştir.
15. Hazırlık sınıfı ile ilgili uygulamalardaki farklılık ve sorunların en aza indirilmesi için çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmıştır.
16. Akreditasyon sürecinde mezunların izlenmesi ve değerlendirilmesinin program değerlendirme, geliştirme ve uygulama süreci üzerindeki öneminden söz edilerek bu boyutta yapılacak çalışmalara daha fazla önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
17. Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesinde “Din ve İlahiyat”, beşeri bilimlerin alt alanından alınarak müstakil alan olarak belirlenmesinin, din ve ilahiyat alanının bilimsel gelişmesi açısından daha uygun olacağı ifade edilmiştir.

18. Bu ortak değerlendirmelerin dışında aşağıdaki öneriler de dile getirilmiştir:
- Yüksek Din Öğretimi kurumlarının isimlerinde birlik sağlanmalı,
 - İlahiyat Bilimleri Fakültesi ismi, İlahiyat Fakültesi olarak değiştirilmeli,
 - İlahiyat müfredatının sadece ilahiyat alanıyla sınırlandırılarak istihdam alanlarına yönelik eğitim, ilgili kurumlar tarafından hizmet içi eğitim kursları aracılığıyla verilmeli,
 - Felsefe Tarihi dersi müfredata alınmalı,
 - Mevcut programlardaki derslerin kredileri ve buldukları yarıyılar gözden geçirilmeli,
 - Ders sayıları her dönemde Bologna sürecine uygun olarak azaltılmalı ve esnek hale getirilmeli,
 - Öğretim dili Türkçe olmalı ve %30 Arapça ders zorunluluğundan vazgeçilmeli,
 - Sanat alanlarında doktora yerine sanatta yeterlilik getirilmeli,
 - İlahiyat fakültelerine yeni katılan öğretim elemanlarının yeterlilikleri ve yeni açılan fakültele öğretim üyesi sağlamaya yönelik çalışma yapılmalı; bunun için kadroları yeterli olan fakültelerde 35. maddeyle yüksek lisans, doktora ve özellikle post doktora yoluyla yeni fakültele öğretim elemanları yetiştirme imkanı sağlanmalı,
 - Kıraat anabilim dalına alınacak öğretim elemanları sadece mülakatla alınmalı, merkezi sınav zorunlulukları aranmamalı,
 - Yeni açılan fakültele yeterli öğretim elemanı bulunan fakültelerden rotasyon vb. yollarla öğretim elemanı sağlanmalı,
 - Lisans üstü çalışmalar için "Din Bilimleri Enstitüleri" kurulmalıdır.

Saygılarımızla arz ederiz.

Doç. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR
Çalıştay Koordinatörü

YÜKSEK DİN ÖĞRETİMİ ÇALIŞTAYI KATILIMCI LİSTESİ

Aydın Nezih DOĞAN	Konya Valisi
Mahir ÜNAL	Kahraman Maraş Milletvekili – Meclis Grup Başkan Vekili
Prof. Dr. Cem ZORLU	Konya Milletvekili
Prof. Dr. Orhan ATALAY	Ardahan Milletvekili
Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN	Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Yürütme Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Ali ERBAŞ	Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürü
Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER	Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Tahir YÜKSEK	Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Birol AKGÜN	Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Şükrü ÖZBUĞDAY	Konya İl Müftüsü
Seyit Ali BÜYÜK	İl Millî Eğitim Müdür V.
Ecevit ÖKSÜZ	TİMAV Genel Başkanı

Akademisyenlerin
ÜNİVERSİTESİ

Adı ve SOYADI

FAKÜLTESİ

Akademisyenlerin ÜNİVERSİTESİ	Adı ve SOYADI	FAKÜLTESİ
Abant İzzet Baysal	Prof. Dr. Cağfer KARADAŞ Yrd. Doç. Dr. Zübeyir BULUT	İlahiyat
Akdeniz	Yrd. Doç. Dr. Ahmet GÜZEL	İlahiyat
Ankara	Prof. Dr. İsmail Hakkı ÜNAL Prof. Dr. Bünyamin ERUL Prof. Dr. İbrahim SARIÇAM	İlahiyat
Atatürk	Prof. Dr. İbrahim Hakkı AYDIN Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ Yrd. Doç. Dr. Macit YILMAZ	İlahiyat
Balıkesir	Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT	İlahiyat
Bayburt	Yrd. Doç. Dr. Nevzat AYDIN Yrd. Doç. Dr. Yusuf ŞEN	İlahiyat
Bingöl	Yrd. Doç. Dr. İsmail NARİN	İlahiyat
Bozok	Prof. Dr. Ahmet BEDİR	İlahiyat
Bülent Ecevit	Yrd. Doç. Dr. Mehmet Nadir ÖZDEMİR	İlahiyat
Celal Bayar	Doç. Dr. Halit EV	İlahiyat
Cumhuriyet Üniversitesi	Prof. Dr. Nevzat Y. AŞIKOĞLU Prof. Dr. Alim YILDIZ Doç. Dr. Mustafa KILIÇ Yrd. Doç. Dr. Ali AVCU Yrd. Doç. Dr. M. Fatih GENÇ	İlahiyat
Çanakkale Onsekiz Mart	Prof. Dr. Abdurrahman KURT Yrd. Doç. Dr. Murat ŞİMŞEK Yrd. Doç. Dr. Abdullah ALPEREN	İlahiyat
Dokuz Eylül	Prof. Dr. Ömer DURLU Prof. Dr. İbrahim EMİROĞLU Prof. Dr. Ahmet GÜNER Yrd. Doç. Dr. Bülent ÇELİKEL Prof. Dr. Mehmet ŞEKER	İlahiyat Din Bil. Arş. Ens.
Erciyes	Prof. Dr. Mehmet Zeki DUMAN Doç. Dr. Ramazan ERTÜRK Prof. Dr. Sebahattin SAMUR Prof. Dr. Mustafa BAKTİR Doç. Dr. Süleyman AKYÜREK	İlahiyat
Erzincan	Prof. Dr. Adem DÖLEK	İlahiyat
Eskişehir Osmangazi	Yrd. Doç. Dr. Adil ŞEN	İlahiyat
Fatih	Prof. Dr. Muhit MERT	İlahiyat
Fatih Sultan Mehmet	Yrd. Doç. Dr. Ahmet ALABALIK	İslâmî İlimler
Gaziantep	Yrd. Doç. Dr. Recep TUZCU	İlahiyat

Gaziosmanpaşa	Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE	İlahiyat
	Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK	
	Yrd. Doç. Dr. Mehmet AYAS	
	Yrd. Doç. Dr. Ali YILDIRIM	
Hakkari	Yrd. Doç. Dr. Şemsettin KIRIŞ	İslâmi İlimler
Harran	Prof. Dr. Abdurrahman ELMALI	İlahiyat
	Doç. Dr. Cevher ŞULUL	
	Prof. Dr. Kasım ŞULUL	
	Doç. Dr. Celil ABUZER	
Hitit	Prof. Dr. Mesut OKUMUŞ	İlahiyat
İğdır	Prof. Dr. Şadi EREN	İlahiyat
	Yrd. Doç. Dr. Yusuf MACİT	
	Yrd. Doç. Dr. Abdullah POŞ	
İnönü	Yrd. Doç. Dr. Yusuf UÇAR	İlahiyat
	Öğr. Gör. Mehmet ULUKÜTÜK	
İstanbul Sabahattin Zaim	Prof. Dr. Adem ESEN	İslâmi İlimler
Kafkas	Yrd. Doç. Dr. Bilal GÖK	İslâmi İlimler
K.Maraş Sütçü İmam	Prof. Dr. İdris ŞENGÜL	İlahiyat
	Prof. Dr. H. Ezber BODUR	
	Doç. Dr. Şaban ÖZ	
Karabük	Yrd. Doç. Dr. Yakup KOÇYİĞİT	İlahiyat
Karadeniz Teknik	Prof. Dr. Emin AŞIKKUTLU	İlahiyat
Kastamonu	Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir ÇEKİN	İlahiyat
	Yrd. Doç. Dr. Hacı Ahmet ŞİMŞEK	Fen-Edebiyat
Necmettin Erbakan	Prof. Dr. Ahmet Saim ARITAN	İlahiyat
	Doç. Dr. Muhammet TASA	
	Doç. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR	
	Prof. Dr. Bilal SAKLAN	
	Prof. Dr. Hüsametdin ERDEM	
	Prof. Dr. İsmail Hakkı ATÇEKEN	
Nevşehir	Doç. Dr. Fikret KARAPINAR	İlahiyat
	Yrd. Doç. Dr. Sefa BARDAKÇI	
Pamukkale	Öğr. Gör. Emine Zehra TURAN	İlahiyat
Pamukkale	Prof. Dr. Ali YILMAZ	İlahiyat
Recep Tayyip Erdoğan	Yrd. Doç. Dr. Hacı Yusuf ACUNER	İlahiyat
Sakarya	Prof. Dr. H. Mehmet GÜNAY	İlahiyat
	Yrd. Doç. Dr. Mahmut ZENGİN	
Süleyman Demirel	Prof. Dr. Habil ŞENTÜRK	İlahiyat
	Yrd. Doç. Dr. Hülya ALTUNYA	
	Yrd. Doç. Dr. Sadık AKDEMİR	
	Yrd. Doç. Dr. Celalettin DİVLEKÇİ	
Uludağ	Prof. Dr. M. Akif KILAVUZ	İlahiyat
	Prof. Dr. Adem APAK	
	Prof. Dr. Abdülhamit BİRİŞİK	
	Doç. Dr. Kasım KÜÇÜKALP	
Yakındoğu	Yrd. Doç. Dr. Yusuf SUIÇMEZ	İlahiyat
Yalova	Prof. Dr. İbrahim HATİBOĞLU	İlahiyat
	Prof. Dr. M. Tahir YAREN	
	Yrd. Doç. Dr. Süleyman BERK	
Yıldırım Beyazıt	Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ	İslâmi İlimler
Yüzüncü Yıl	Doç. Dr. Ömer PAKIŞ	İlahiyat
	Doç. Dr. Erdal BAYKAN	

